

Меседж до батьків

Старокостянтинівський інклюзивно-ресурсний центр

«Дитина для повного і гармонійного розвитку її особистості потребує любові і розуміння. Вона повинна, якщо це можливо, зростати під опікою і відповідальністю своїх батьків і, в усякому разі, в атмосфері любові і моральної та матеріальної забезпеченості; малолітню дитину не слід, крім тих випадків, коли є виняткові обставини, розлучати зі своєю матір'ю».

Декларації прав дитини

Основними потребами для гармонійного розвитку дитини є здоров'я, освіта, емоційний розвиток, самоусвідомлення, сімейні та соціальні стосунки, навички самообслуговування тощо. Перебування дітей у закладах інституційного догляду (спеціальні заклади, інтернатні установи тощо) за своєю суттю покликане забезпечити їх потреби і бути прийнятним способом їх влаштування.

У той же час численні дослідження свідчать про недосконалість цього механізму, що і спричиняє ризик шкідливості інституалізації для здоров'я та соціальної адаптації дитини.

Зокрема, результати досліджень останніх десятиліть свідчать про те, що у дітей, які виховуються у державних інституціях, спостерігаються затримки у фізичному, емоційному, соціальному та когнітивному розвитку. Так, Міжнародна організація «Save the Children», яка займається захистом прав дітей у всьому світі, здійснила масштабне і ґрунтовне узагальнююче дослідження відносно шкоди від перебування дітей в інституціях, в результаті якого отримано підтвердження, що:

рівень фізичного, розумового, соціального та емоційного розвитку дітей в інтернатах часто є нижчим за норму

довший термін перебування в інтернатах призводить до більшого відставання у розвитку

найбільшої шкоди інтернати завдають дітям у віці до 3 років

Про недоліки інтернатних установ

Дослідники зазначають, що особливо важливим є виховання до трьох років, коли закладається розвиток моторики, мозкової діяльності, пізнавальних здібностей, а перебування дитини у родині саме у цьому віці є надзвичайно важливим для її подальшого розвитку «за графіком».

Дослідження (Дж. Боулбі, В.Фальберг та ін.) довели, що встановлення прив'язаностей між дитиною і батьками чи особами, які їх замінюють, забезпечення зв'язку, стабільних і тривалих стосунків дитини і дорослих має велике значення для повноцінного розвитку дитини, формування її ідентичності. Однак є підстави говорити, що у наших будинках дитини, де діти перебувають від народження до п'яти років, фактично нівелюється ця базова потреба дітей раннього віку – встановлення глибоких емоційних зв'язків із значущими людьми, наявність проявів любові та турботи.

«Вже із самого лише факту народження між дитиною та її батьками, навіть, коли вони не живуть разом, виникає зв'язок, який становить сімейне життя»¹

Стаття 8

Європейської Конвенції з прав людини

Незважаючи на те, що умови виховання дітей в інтернаті відповідають стандартним вимогам, все ж вони нерідко ведуть до виникнення «синдрому сирітства», який характеризується затримкою формування особистості. Крім цього, перебування дітей в установі закритого типу приводить до гіподинамії, пасивних форм відпочинку та розвитку психопатичних станів. Дослідження Інституту охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України показали, що рівень сумарного відхилення від норми оптимального психічного стану був виявлений у понад 60% дітей, що на думку дослідників, має соціальний характер, пов'язаний з відривом від сім'ї та відсутністю батьківського піклування. Особливо це стосується дітей молодшого шкільного віку.

Однією з головних проблем побудови майбутнього життя вихованців інтернатів є несформованість **позитивної моделі майбутньої власної сім'ї**. За результатами діагностики рівня готовності до самостійного життя, проведеного серед вихованців старшого підліткового віку дитячих будинків сімейного типу Дніпропетровської області, найбільш гостро постають питання недооцінки важливості сексуальних стосунків у шлюбі, ігнорування гармонії інтимних стосунків як сімейної цінності; усвідомлення важливості власної активної участі у веденні домашнього господарства; визнання батьківства як сімейної цінності, недооцінка позасімейних інтересів; визнання значимості моральної та емоційної підтримки членів сім'ї тощо.

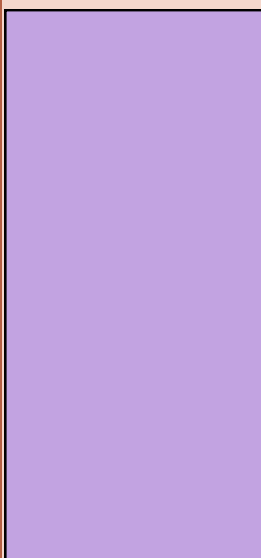
ПОТРЕБИ ТА ПРОБЛЕМИ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ВИХОВУВАЛИСЯ У ЗАКЛАДАХ ІНСТИТУЦІЙНОГО ДОГЛЯДУ ТА ВИХОВАННЯ

Специфічні умови утримання та проживання дітей в інтернатних закладах впливають на розвиток та соціалізацію вихованців.

Випускникам інтернатів заважає влаштуватись у житті нестача таких особистісних якостей та поведінкових навичок, як:

- установка на самостійність прийняття рішень, особистісної відповідальності: звичка до середовища, сформованого в інтернатному закладі, наявність постійної опіки формує у цієї категорії дітей навички самостійності.
- навички родинного життя;
- уміння контролювати свої емоції та спілкуватися з незнайомими людьми, спроможність розв'язувати конфлікти;
- навички ведення домашнього господарства, планування бюджету,
- купівлі продуктів, приготування їжі, догляду за собою (гігієна, вбрання);
- коректні гендерні установки, орієнтація на рівність у стосунках між чоловіком та жінкою. Деякі дівчата в облаштуванні майбутнього життя більше покладаються не на власну працю, а на одруження як спосіб розв'язання життєвих проблем.
- коректна професійна орієнтація та мотивація: отримання професійної чи вищої освіти вони часто сприймають не як підготовку до подальшої професійної діяльності, а швидше як просте продовження перебування в закладі, де про них піклуються, забезпечують матеріальні потреби;
- правова освіченість;
- навички спілкування у зовнішньому середовищі, розв'язання конфліктних ситуацій.

Вихід у самостійне життя зумовлює необхідність встановлення випускниками інтернатних закладів **нових соціальних зв'язків**, що для них стає значною проблемою.

Про державну реформу інтернатних установ

В УКРАЇНІ СТАРТУВАЛА КАМПАНІЯ «ВІДКРИВАЄМО ДВЕРІ ДІТЯМ»

15 громадських організацій об'єдналися для проведення громадянської кампанії "Відкриваємо двері дітям" за ініціативи Міжнародної благодійної організації "Надія і житло для дітей", а також за участю мережі неурядових організацій європейських країн Eurochild.

"Відкриваємо двері дітям" впроваджується сьогодні на рівні ЄС у 12 країнах Європи, включно з Україною. Ця адвокаційна кампанія пов'язана, насамперед, з деінституціалізацією, тобто показує можливий шлях відмови від інтернатів і переходу до виховання дітей в сім'ї або в умовах, максимально наближених до сімейних.

Головна мета кампанії - консолідація зусиль громадянського суспільства заради впровадження системних змін у соціальній політиці, що призведуть до відмови від інтернатів. Впровадження кампанії підтримується Представництвом дитячого фонду ООН (Юнісеф) в Україні, Офісом Ради Європи в Україні, Фондом "Східна Європа".

ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ

З метою забезпечення права на освіту дітям з інвалідністю вдосконалено нормативно-законодавчу базу, що дозволило запровадити інклюзивне навчання дітей з інвалідністю, починаючи з дошкільного віку; створити новий тип загальноосвітнього навчального закладу – навчально-реабілітаційний центр для дітей із складними порушеннями розвитку.

Внесено зміни до Закону України «Про дошкільну освіту» в частині створення інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. Законом «Про освіту» гарантовано здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами упродовж усього життя, починаючи з дошкільного віку, надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг, створення умов для здобуття освіти шляхом забезпечення розумного пристосування та універсального дизайну, а також підготовка фахівців для роботи з особами з особливими освітніми потребами на всіх рівнях освіти. З 2017 р. розвиток інклюзивної освіти увійшов до пріоритетних напрямів «Нової української школи». Усе це дає змогу запровадити інклюзивне навчання дітей з інвалідністю у закладах дошкільної, загальної середньої освіти, функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти.

Розширюється мережа закладів дошкільної освіти, які мають інклюзивні групи та групи спеціального призначення, в яких безкоштовно виховуються діти з особливими освітніми потребами, надаються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги.

Професійна підготовка або перепідготовка осіб з інвалідністю здійснюється з урахуванням медичних показань і протипоказань для наступної трудової діяльності, а обрання форм і методів професійної підготовки проводиться згідно з висновками спеціалістів медико-соціальної експертної комісії. За інших рівних умов особи з інвалідністю мають переважне право на зарахування до закладів професійної (професійно-технічної) освіти та певні пільги при вступі до закладів вищої освіти.

Для дітей, які потрапили в складні життєві обставини і тимчасово не можуть проживати зі своїми батьками, запроваджена **послуга сімейного патронату** – професійної комплексної послуги, що передбачає тимчасовий догляд, виховання та реабілітацію дитини у сім'ї патронатного вихователя та одночасне надання фахівцями соціальної сфери інтенсивних підтримуючих послуг сім'ї дитини для відновлення її здорового функціонування та здатності виховувати дитину. Термін перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя не має перевищувати 3 місяці, а в окремих випадках – 6 місяців.